

Cebirsel İfadeler

$$A = 7778^2 - 2223^2$$

$$B = 888889^2 - 111112^2$$

Yukarıda verilen A ve B sayılarının farkını hesap makinesi kullanmadan bulabilir misiniz?

Özdeşlik ve Denklem

Örnek 321

Aşağıdaki örnekleri inceleyelim.

- $3x + 4 = 16$ eşitliğini sağlayan kaç tane x değeri vardır?

$$3x + 4 = 16$$

$$3x + 4 - 4 = 16 - 4$$

$$\frac{3x}{3} = \frac{12}{3}$$

$x = 4$ olmak üzere bir tane x değeri vardır.

- $2|x| - 1 = 9$ eşitliğini sağlayan kaç tane x değeri vardır?

$$2|x| - 1 = 9$$

$$2|x| - 1 + 1 = 9 + 1$$

$$\frac{2|x|}{2} = \frac{10}{2}$$

$|x| = 5$ ise $x = -5$ veya $x = 5$ olmak üzere iki tane x değeri vardır.

- $x(x - 1) = x^2 - x$ eşitliğini sağlayan kaç tane x değeri vardır?

$$x(x - 1) = x^2 - x$$

Eşitliğin sol taraftaki x değişkeni ile $(x - 1)$ ifadesini çarparsak $x^2 - x = x^2 - x$ eşitliği elde edilir.

Eşitliğin sağ tarafı ile sol tarafının aynı olduğunu görüyoruz. Bu durumda x değişkeni yerine hangi gerçek sayıyı yazarsak yazalım eşitliğin sağlandığını söyleyebiliriz.

İçerdikleri değişkenlere verilecek tüm gerçek sayı değerleri için sağlanan (doğru olan) eşitliklere “özdeşlik”; bazı gerçek sayı veya sayılar için sağlanan (doğru olan) eşitliklere ise “denklem” denir.

Örnek 322

$(x-1)(x+1) = x^2 - 1$ eşitliği bir özdeşlik midir? Neden?

Verilen eşitliğin sol tarafındaki çarpma işlemini yaparsak

$$(x-1)(x+1) = x.x + x.1 - 1.x - 1.1 = x^2 + x - x - 1 = x^2 - 1 \text{ ifadesini elde ederiz.}$$

$(x-1) \cdot (x+1) = x^2 - 1$ eşitliği x yerine yazılabilecek tüm gerçektek sayı değerleri için doğru olduğundan bu eşitlik bir özdeşliktir.

Örnek 323

$7x - 1 = 3x - \frac{3}{4}$ eşitliği bir denklem midir? Açıklayınız.

Tüm değişkenleri eşitliğin sol tarafına taşıyalım.

$$7x - 2 = 3x - \frac{3}{4}$$

$$7x - 3x = 2 - \frac{3}{4}$$

$$4x = \frac{8}{4} - \frac{3}{4}$$

$$4x = \frac{5}{4}$$

$$x = \frac{5}{16}$$

Verilen eşitlik yalnız $x = \frac{5}{16}$ için doğru olduğundan bu eşitlik bir denklemdir.

Örnek 324

$2x^2 - 3y = 6 - 3y$ eşitliği bir özdeşlik midir?

$$2x^2 - 3y = 6 - 3y$$

$$2x^2 - 3y + 3y = 6$$

$$2x^2 = 6$$

$$x^2 = 3$$

$$x = \sqrt{3} \text{ veya } x = -\sqrt{3} \text{ olarak bulunur.}$$

Verilen eşitlik iki farklı gerçektek sayı değeri için doğrudur ve bir denklemdir. Denklemden x yerine $\sqrt{3}$ yada $-\sqrt{3}$ dışında yazılan herhangi bir sayı denklemini sağlamaz. Bu nedenle bir özdeşlik değildir.

Örnek 325

$(a + 1)(a^2 + 1) = a^3 + a^2 + a + 1$ eşitliği bir özdeşlik midir?

Eşitliğin sol tarafındaki ifadeleri çarpalım.

$$\begin{aligned}(a + 1)(a^2 + 1) &= a \cdot a^2 + a \cdot 1 + 1 \cdot a^2 + 1 \cdot 1 \\ &= a^3 + a + a^2 + 1 \\ &= a^3 + a^2 + a + 1\end{aligned}$$

$(a + 1)(a^2 + 1) = a^3 + a^2 + a + 1$ eşitliği a yerine yazılabilecek tüm gerçektek sayı değerleri için doğru olduğundan bir özdeşliktir.

$(a + 1)(a^2 + 1) = a^3 + a^2 + a + 1$ özdeşliğinde a yerine $\sqrt{2}$ değerini yazarak eşitliğin sağlandığını (doğru olduğunu) görelim.

$a = \sqrt{2}$ için

$$\begin{aligned}(\sqrt{2} + 1)((\sqrt{2})^2 + 1) &= ((\sqrt{2})^3 + (\sqrt{2})^2 + \sqrt{2} + 1) \\ (\sqrt{2} + 1)(2 + 1) &= (2\sqrt{2} + 2 + \sqrt{2} + 1) \\ (\sqrt{2} + 1)3 &= (3\sqrt{2} + 3) \\ 3\sqrt{2} + 3 &= 3\sqrt{2} + 3 \text{ olarak eşitlik doğrulanır.}\end{aligned}$$

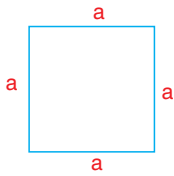
Örnek 326

$a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ özdeşliğini modelleyerek elde edelim.

Modellemeyi üç adımda oluşturalım.

I. Adım

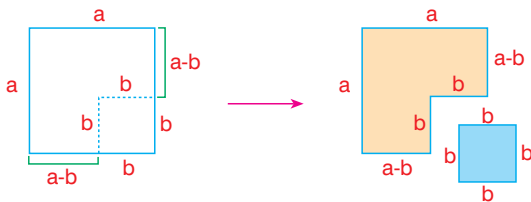
Bir kenar uzunluğu a birim olan bir kare çizelim.

Karenin alanı: $a \cdot a = a^2$ br² dir.

II. Adım

Kenar uzunluğu a birim olan karenin bir köşesinden kenar uzunluğu b birim olan ($b < a$) bir kareyi çizerek çıkaralım.

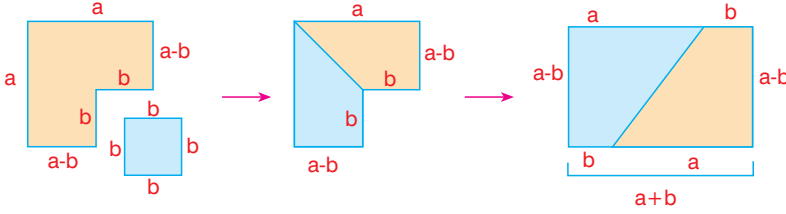

Çıkarılan parçanın alanı $b \cdot b = b^2$ br² dir.

III. Adım

Kalan parçanın alanı, bir kenar uzunluğu a birim olan karenin alanından bir kenar uzunluğu b birim olan karenin alanının çıkarılması ile bulunabilir.

Aynı alan, şekildeki gibi mavi ve turuncu parçalardan oluşmuştur ve kısa kenarı $(a-b)$ br, uzun kenarı $(a+b)$ br olan dikdörtgenin alanına eşittir.

Buna göre $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ olduğu görülür.

Örnek 327

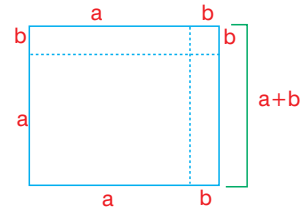
$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ özdeşliğini modelleyerek elde edelim.

Modellemeyi üç adımda oluşturalım.

I. Adım

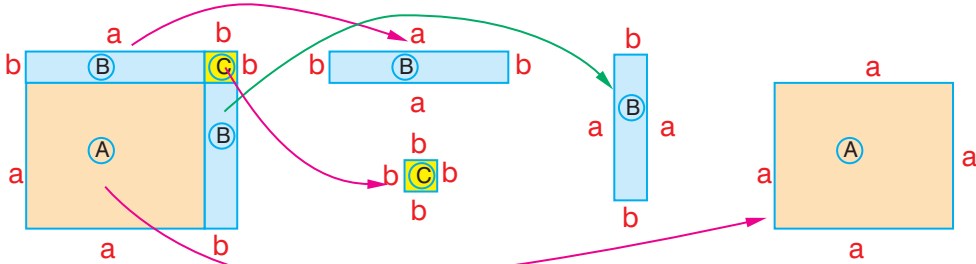
Bir kenar uzunluğu $(a+b)$ birim olan bir kare çizelim.

Karenin alanı: $(a+b) \cdot (a+b) = (a+b)^2$ br² dir.

II. Adım

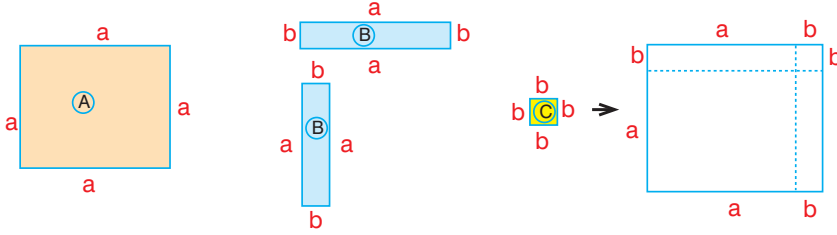
Kareyi kenar uzunlukları a birim ve b birim olan şekildeki gibi dikdörtgen ve karelere parçalayalım.

Örnek - Çözüm

III. Adım

Oluşan parçaların alanları toplamı bir kenarının uzunluğu $(a + b)$ birim olan karenin alanına eşittir.

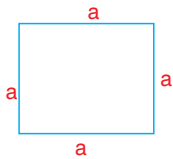
Buna göre $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ olduğu görülür.

Örnek 328

$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$ özdeşliğini modelleyerek elde edelim.

Modellemeyi üç adımda oluşturalım.

I. Adım

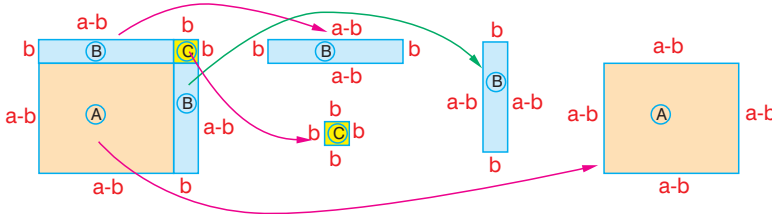

Bir kenar uzunluğu a birim olan bir kare çizelim.

Karenin alanı: $a \cdot a = a^2$ dir.

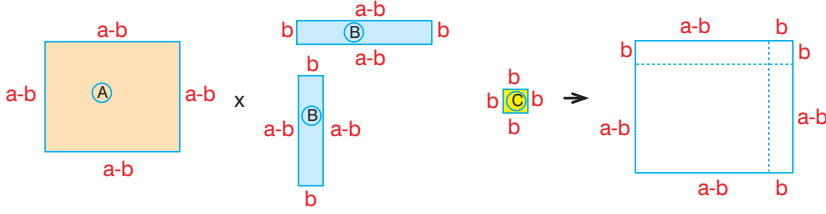
II. Adım

Çizilen karenin köşesinden bir kenar uzunluğu b birim olan şekildeki gibi bir kare çizelim. Kareyi kenar uzunlukları b birim ve $(a - b)$ birim olan kare ve dikdörtgenlere parçalayalım.

III. Adım

Oluşan parçaların alanları toplamı, bir kenarının uzunluğu a birim olan karenin alanına eşittir.

$$(a-b)(a-b) + 2(a-b) \cdot b + b^2 = a \cdot a$$

$$(a-b)^2 + 2(a-b) \cdot b + b^2 = a^2$$

$$(a-b)^2 + 2ab - 2b^2 + b^2 = a^2$$

$$(a-b)^2 + 2ab - b^2 = a^2$$

$$(a-b)^2 = a^2 - 2ab + b^2 \text{ olduğu görülür.}$$

Örnek 329

Aşağıdaki cebirsel ifadeleri $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ özdeşliğini kullanarak çarpanlarına ayırılım.

- $x^2 - 1 = x^2 - 1^2 = (x - 1)(x + 1)$
- $a^2 - 36 = a^2 - 6^2 = (a - 6)(a + 6)$
- $a^2 - x^2 y^2 = a^2 - (xy)^2 = (a - xy)(a + xy)$
- $1981^2 - 1979^2 = (1981 - 1979)(1981 + 1979) = 2 \cdot 3960 = 7920$
- $\frac{1}{n^2} - \frac{1}{m^2} = \left(\frac{1}{n}\right)^2 - \left(\frac{1}{m}\right)^2 = \left(\frac{1}{n} - \frac{1}{m}\right)\left(\frac{1}{n} + \frac{1}{m}\right)$
- $2m^2 - 8n^2 = 2(m^2 - 4n^2) = 2(m^2 - (2n)^2) = 2(m - 2n)(m + 2n)$
- $x^8 - y^6 = (x^4)^2 - (y^3)^2 = (x^4 - y^3)(x^4 + y^3)$
- $(2x + 3y)^2 - (x - y)^2 = (2x + 3y - (x - y))(2x + 3y + (x - y)) = (x + 4y)(3x + 2y)$
- $(a - b + c)^2 - (a + 2b)^2 = (a - b + c - (a + 2b))(a - b + c + (a + 2b)) = (c - 3b)(2a + b + c)$
- $99^2 - 1 = (99 - 1)(99 + 1) = 98 \cdot 100 = 9800$

Örnek - Çözüm

Örnek 330

Aşağıdaki ifadelerin açılımını $(a+b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ ve $(a-b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$ özdeşliklerini kullanarak yapalım.

- $(x+1)^2 = x^2 + 2 \cdot x \cdot 1 + 1^2 = x^2 + 2x + 1$
- $(2x+3)^2 = (2x)^2 + 2 \cdot 2x \cdot 3 + 3^2 = 4x^2 + 12x + 9$
- $(-x-y)^2 = ((-x)^2 + 2(-x)(-y) + (-y)^2 = x^2 + 2xy + y^2$
- $\left(a + \frac{1}{a}\right)^2 = a^2 + 2 \cdot a \cdot \frac{1}{a} + \left(\frac{1}{a}\right)^2 = a^2 + 2 + \frac{1}{a^2}$
- $\left(x - \frac{2}{x}\right)^2 = x^2 - 2 \cdot x \cdot \frac{2}{x} + \left(\frac{2}{x}\right)^2 = x^2 - 4 + \frac{4}{x^2}$
- $(ab - 4)^2 = (ab)^2 - 2 \cdot ab \cdot 4 + 4^2 = a^2 b^2 - 8ab + 16$

Örnek 331

Aşağıdaki cebirsel ifadeleri çarpanlarına ayıralım.

- $x^2 - 6x + 9 = x^2 - 2 \cdot 3 \cdot x + 3^2 = (x - 3)^2$
- $x^2 + 10x + 25 = x^2 + 2 \cdot 5 \cdot x + 5^2 = (x + 5)^2$
- $16x^2 - 16x + 4 = (4x)^2 - 2 \cdot 4x \cdot 2 + 2^2 = (4x - 2)^2$
- $a^2 - b^2 + 2b - 1 = a^2 - (b^2 - 2b + 1) = a^2 - (b - 1)^2 = [a - (b-1)] [a + (b-1)]$
 $= (a - b + 1) (a + b - 1)$

Örnek 332

$x^2 - 20x + ?$ ifadesi bir tam kare ifade olduğuna göre ? olan yere hangi sayı gelmelidir?

Verilen $x^2 - 20x + ?$ üç terimli cebirsel ifadesinde ortadaki terim, karesi alınan ifadedeki birinci ve ikinci terimlerin çarpımlarının iki katı ise

$$x^2 - 20x + ? = x^2 - 2 \cdot 10x + ? = x^2 - 2 \cdot 10 \cdot x + 10^2 = (x - 10)^2 \text{ olur.}$$

? = 100 olarak bulunur.

Örnek 333

$\sqrt{2008 \cdot 2010 + 1} = A$ ise A kaçtır?

Verilen $\sqrt{2008 \cdot 2010 + 1}$ köklü sayısında $2008 = a$ olsun. Buna göre $2010 = a + 2$ olur.

$$\begin{aligned}\sqrt{2008 \cdot 2010 + 1} &= \sqrt{a \cdot (a + 2) + 1} = \sqrt{a^2 + 2a + 1} = \sqrt{(a + 1)^2} \\ &= a + 1 \\ &= 2008 + 1 \\ &= 2009\end{aligned}$$

Buna göre $A = 2009$ 'dur.

Örnek 334

a ve b birer gerçel sayı olmak üzere $a + b = 4$ ve $a \cdot b = -2$ ise $a^2 + b^2$ toplamı kaçtır?

$a + b = 4$ $a \cdot b = -2$ olmak üzere;

$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ özdeşliğinde verilenleri yerine yazarsak

$$(4)^2 = a^2 + 2 \cdot (-2) + b^2$$

$$16 = a^2 - 4 + b^2$$

$$16 + 4 = a^2 + b^2$$

$$20 = a^2 + b^2 \text{ elde edilir.}$$

1. Aşağıdaki eşitliklerden denklem olanların yanındaki noktalı parantez içine “D”, özdeşlik olanların yanındaki noktalı parantezin içine “Ö” harflerinden uygun olannını yazınız.

- (.....) $x(x - 1) = -x + x^2$
- (.....) $(2x - 2)(x - 2) = 2x^2 - 6x + 4$
- (.....) $7x - 12 = 14x + 2$
- (.....) $b^3 - 1 = (b - 1)(b^2 + b + 1)$
- (.....) $m^2 - n^2 = (m - n)(m + n)$
- (.....) $9x^2 - 1 = 8$
- (.....) $a^2 - 4a = 12$
- (.....) $(m - n)(m + n) = m^2 + m - mn - n$
- (.....) $(5a - 3)(a + 1) = 5a^2 - 7$
- (.....) $(n - \sqrt{3})(n + \sqrt{3}) = n^2 - 3$
- (.....) $3a^2 - 2 = 7$
- (.....) $4x - 2 = x - 1$
- (.....) $a^2 - 1 = (a - 1)(a + 1)$
- (.....) $2x - 3 = 7$
- (.....) $(z - t)(z + t) = z^2 - t^2$
- (.....) $16a^2 - 1 = (4a - 1)(4a + 1)$
- (.....) $4x^2 - 1 = x(4x - 1)$
- (.....) $12x - 7 = x + 12$
- (.....) $9a - 21 = 3a + 9$
- (.....) $3x^2(2x - 4) = 6x^3 - 12x^2$
- (.....) $5x - 3 = 12 - 10x$

2. Aşağıdaki eşitliklerin özdeşlik olup olmadığını araştırınız. Özdeşlik olan ifadelerin yanına “E”, özdeşlik olmayan ifadenin yanına “H” yazınız.

- (.....) $a^2 - 9 = (a - 3) \cdot (a + 3)$
- (.....) $a^2 + b^2 = (a - b)(a - b) + 2xy$
- (.....) $(x - 1)(x - 9) = x^2 + 10x - 9$
- (.....) $(a - b)(a + b) = 10 + a^2$
- (.....) $\left(y - \frac{1}{y}\right)\left(y - \frac{1}{y}\right) = y^2 + \frac{1}{y^2}$

3. Aşağıdaki eşitliklerin birer özdeşlik belirtmesi için “?” ile belirtilen yere gelmesi gerek terimi bulunuz.

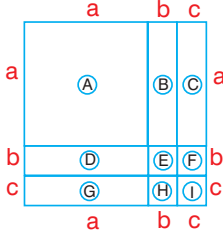
- $(m - 2)(m + 4) = m^2 + ? - 8$
- $(x\sqrt{3} - 1)(x\sqrt{3} + 1) = ? - 1$
- $? (x - y) + 5(x - y) = 7(x - y)$
- $(n - 5)(n + 3) = n^2 - ? - 15$
- $(m^2 - 2)(n - 1) = ? - m^2 - 2m + 2$
- $(mn - 2)(n - 1) = ? - mn - 2n + 2$
- $(m - n)(x - y) = mx + my - ? - ny$

4. $(a + b + c)^2 = a^2 + b^2 + c^2 + 2(ab + ac + bc)$ özdeşliğinin modeli veriliyor. Boş bırakılan kısımları tamamlayınız.

Modellemeyi üç adımda oluşturalım.

I. Adım

Bir kenar uzunluğu $(a+b+c)$ birim olan bir kare çizelim.

II. Adım

A nin alanı = ...

D nin alanı = ...

G nin alanı = ...

B nin alanı = ...

E nin alanı = ...

H nin alanı = ...

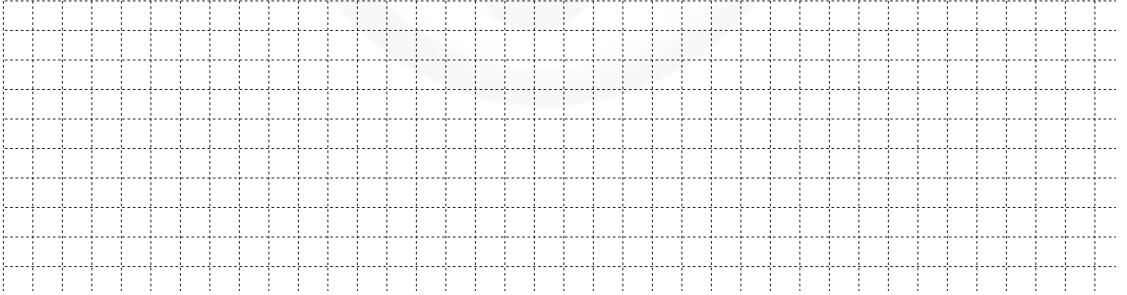
C nin alanı = ...

F nin alanı = ...

I nin alanı = ...

III. Adım

Yukarıdaki özdeşliği bulduğunuz alanlar yardımıyla elde ediniz.

5. Aşağıdaki cebirsel ifadeleri çarpanlarına ayırınız.

a. $x^2 - 4 = (x - 2)(x + 2)$

b. $a^2b^2 - 2 = (ab)^2 - (\sqrt{2})^2 = (ab - \sqrt{2})(ab + \sqrt{2})$

• $x^2 - 1 =$

• $4a^2 - 1 =$

• $x^2 - \frac{1}{4} =$

• $x^2y^2 - 9 =$

• $a^2 - 81 =$

• $2 - b^2 =$

• $121 - y^2 =$

• $2000^2 - 1999^2 =$

1. Aşağıdakilerden hangisi çözüm kümesi bir elemanlı olan bir eşitliktir?

A) $2x - 3 = -3 + 2x$ B) $x^2 - 1 = 3$
C) $5x - 2 = 5x + 3$ D) $3x - 2 = x - 7$

2. Aşağıdaki denklemlerden hangisinin kökü $\sqrt{3}$ tür?

A) $\sqrt{3}x - \sqrt{3} = \sqrt{3}$ B) $x^2 - 9 = 0$
C) $x^2 - 2x - 3 = -2x$ D) $x^3 - 9 = 0$

3. Aşağıdakilerden hangisi bir özdeşliktir?

A) $2a(a - 1) = -2a + 2a^2$
B) $b + 1 - b^2 = -b^2$
C) $(c - 1)(c + 1) = c^2 - 3$
D) $(3d - 2)(d - 1) = 3d^2 - 5d - 3$

4. Aşağıdakilerden hangisi bir özdeşliktir?

A) $3x - 5 = 0$
B) $2m^2 - m - 4 = 0$
C) $(n - m)4n = 4n^2 - 4nm$
D) $(m - 5)(n - 2) = mn - 5m - 2n + 10$

5. Aşağıdakilerden hangisi bir özdeşlik değildir?

A) $(x - 2)x = x^2 - 2x$
B) $(a - 1)(a + 2) = a^2 + a - 2$
C) $(x - 3)(x - 2) = x^2 + 5x + 6$
D) $mn^2 - m = m(n^2 - 1)$

6. Aşağıdakilerden hangisi bir özdeşlik değildir?

A) $(p - r)(p + r) = p^2 - r^2$
B) $(\sqrt{2} - a)(\sqrt{2} + a) = 2 - a^2$
C) $(4 - 3x)(x - 1) = -3x^2 + 7x - 4$
D) $(5a - 3)(a + 2) = 5a^2 + 13a - 1$

7. Aşağıdakilerden hangisi bir denklem değildir?

A) $5x - 2 = 3$
B) $3x^2 - 2x = 9 - 2x$
C) $(x + 1)(1 - x) = 1 - x^2$
D) $2 - 3x = 5x - 10$

8. a ve b birer gerçekte sayı olmak üzere $a + b = 6$ ve $a \cdot b = 4$ ise $a^2 + b^2$ toplamı kaçtır?

A) 28   B) 30   C) 32   D) 34

9. $225^2 - 125^2 = A$ ise A kaçtır?

- A) $35 \cdot 10^3$ B) $35 \cdot 10^4$
C) $35 \cdot 10^5$ D) $35 \cdot 10^6$

10. Aşağıdakilerden hangisi bir tam kare ifadenin açılımıdır?

- A) $9a^2 + 6a + 12$
B) $4b^2 + 8b + 4$
C) $4c^2 + 4c + 4$
D) $d^2 - 2d + 2$

11. $\left(m + \frac{3}{m}\right)^2$ ifadesinin sabit terimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 1   B) 3   C) 4   D) 6

12. $(2 - a)(6 + 3a)$ ifadesi aşağıdakilerden hangisine eşittir?

- A) $12 - 3a^2$ B) $6 - 3a^2$
C) $3a^2 - 6$ D) $3a^2 - 12$

13. Aşağıdakilerden hangisini çarpanlarına ayırmak için iki kare farkı özdeşliğinden yararlanılır?

- A) $a^2 - b^2 + 2b + 1$
B) $a^2 - b^2 + 2b - 4$
C) $x^2 + y^2 - 2xy$
D) $a^2 - b^2 + 2b - 1$

14. $a^2 - 12a + b + 3$ üç terimli cebirsel ifadesi bir tam kare olduğuna göre b kaçtır?

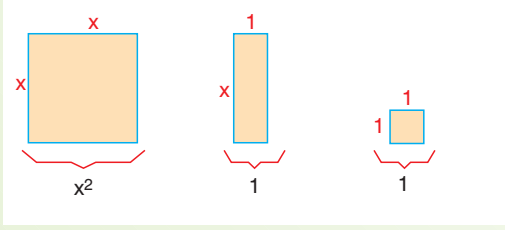
- A) 33   B) 30
C) 27   D) 24

15. $\sqrt{a^2 + b^2 + 2ab} = A$ eşitliğinde $a=99$ ve $b=1$ ise A değeri kaçtır?

- A) 1000   B) 100   C) 10   D) 1

Örnek - Çözüm

Cebirsel İfadelerin Çarpanlarına Ayrılması

Yukarıdaki cebir karolarını kullanarak $ax^2 + bx + c$ tipindeki cebirsel ifadelerini çarpanlarına ayıralım.

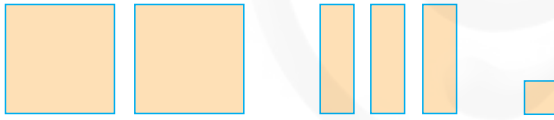
Örnek 335

$2x^2 + 3x + 1$ ifadesini çarpanlarına adım adım ayıralım.

I. Adım

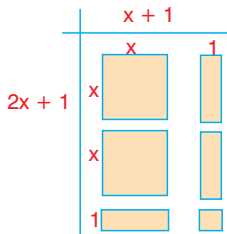
İfadeye karşılık gelen cebir karoları seçilir.

2 adet x^2 , 3 adet x ve 1 adet birim parça alınır.

II. Adım

Seçilen karolar kullanılarak bir dikdörtgensel bölge oluşturulur.

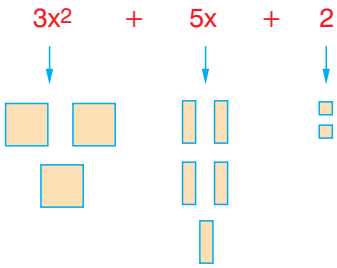

En büyük parçaların sol üst köşede bulunmasına dikkat edilir. Oluşturulan büyük dikdörtgensel bölgenin kenar uzunlukları, küçük parçaların kenar uzunlukları türünden yazılır.

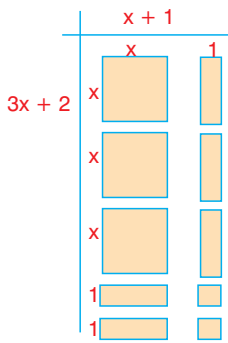
III. Adım

İfade, $2x^2 + 3x + 1 = (2x + 1) \cdot (x + 1)$ şeklinde çarpanlarına ayrılır.

Örnek 336

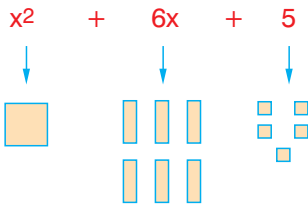
ifadesini çarpanlarına ayıralım.

İfadeye uygun cebir karolarını seçtikten sonra dikdörtgensel bölgeyi bir önceki örnekte verilen uyarıları dikkate alarak oluşturalım.

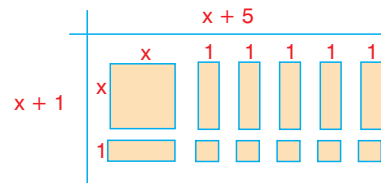
İfade, $3x^2 + 5x + 2 = (3x + 2)(x + 1)$ şeklinde çarpanlarına ayrılır.

Örnek 337

ifadesini çarpanlarına ayıralım.

İfadeye uygun cebir karolarını seçtikten sonra oluşan dikdörtgensel bölge şeklindeki gibidir.

İfade, $x^2 + 6x + 5 = (x + 1)(x + 5)$ şeklinde çarpanlarına ayrılır.

Örnek - Çözüm

$x^2 + bx + c$ biçimindeki cebirsel ifadeleri aşağıdaki kat sayı ilişkilerinden yararlanarak da çarpanlarına ayırabiliriz.

$$x^2 + bx + c$$

↓

x

x

↓

p

r

Eğer $c = p \cdot r$ ve $b = p + r$ ise $x^2 + bx + c$ ifadesi $x^2 + bx + c = (x + p) \cdot (x + r)$ biçiminde çarpanlarına ayrılır.

Örnek 338

Aşağıdaki tablodaki noktalı yerleri tamamlayarak verilen ifadeleri çarpanlarına ayırınız.

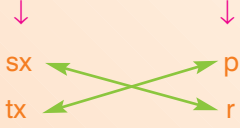
$x^2 + bx + c$	$c = p \cdot r$	$b = p + r$	$(x + p)(x + r)$
$x^2 + 2x - 3$ ↓ ↓ x -3 x -1	$c = -3$ $= (+3) \cdot (-1)$	$b = 2$ $= (+3) + (-1)$	$(x + 3)(x - 1)$
$x^2 - 7x + 12$ ↓ ↓ x -3 x -4	$c = 12$ $= (-3) \cdot (-4)$	$b = \dots\dots\dots$ $= (-3) + (-4)$	$(x - 3)(x - 4)$
$x^2 + 2x - 15$ ↓ ↓ x -5 x	$c = \dots\dots\dots$ $= (-5) \cdot (\dots)$	$b = \dots\dots\dots$ $= \dots\dots\dots$	$(\dots\dots)(\dots\dots)$
$x^2 + x - 12$ ↓ ↓ x +3 x	$c = \dots\dots\dots$ $= (+3) \cdot (\dots)$	$b = \dots\dots\dots$ $= \dots\dots\dots$	$(\dots\dots)(\dots\dots)$
$x^2 + 4x - 21$ ↓ ↓ x -3 x	$c = \dots\dots\dots$ $= (-3) \cdot (\dots)$	$b = \dots\dots\dots$ $= \dots\dots\dots$	$(\dots\dots)(\dots\dots)$
$x^2 \dots\dots\dots$ ↓ ↓ x -2 x -3	$c = \dots\dots\dots$ $= (-2) \cdot (-3)$	$b = \dots\dots\dots$ $= \dots\dots\dots$	$(\dots\dots)(\dots\dots)$

$ax^2 + bx + c$ biçimindeki cebirsel ifadeleri aşağıdaki katsayı ilişkilerinden yararlanarak çarpanlarına ayırabiliriz.

$$ax^2 + bx + c$$

Eğer $c = p \cdot r$ ve $a = s \cdot t$ için $s \cdot r + p \cdot t = b$ oluyorsa $ax^2 + bx + c$ ifadesi

$$ax^2 + bx + c = (sx + p)(tx + r)$$
 biçiminde çarpanlarına ayrılır.

Örnek 339

Aşağıdaki tablodaki noktalı yerleri tamamlayarak verilen ifadeleri çarpanlarına ayırınız.

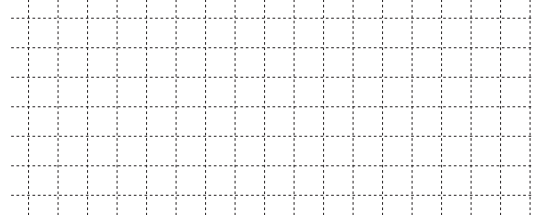
$ax^2 + bx + c$	$c = p \cdot r$	$a = s \cdot t$	$b = s \cdot r + p \cdot t$	$(sx+p)(tx+r)$
$6x^2 - x - 1$ $\downarrow \quad \quad \downarrow$ $3x \quad \quad +1$ $2x \quad \quad -1$	$c = -1$ $= (-1) \cdot (+1)$	$a = 6$ $= 3 \cdot 2$	$b = -1$ $= 3 \cdot (-1) + 2 \cdot 1$	$(3x + 1)(2x - 1)$
$5a^2 + 14a - 3$ $\downarrow \quad \quad \downarrow$ $5a \quad \quad +1$ $1a \quad \quad -3$	$c = -3$ $= (-3) \cdot (+1)$	$a = 5$ $= 5 \cdot 1$	$b = -14$ $= 5 \cdot (-3) + (1) \cdot (1)$	$(5a + 1)(a - 3)$
$3x^2 + x - 2$ $\downarrow \quad \quad \downarrow$ $3x \quad \quad -1$ $\dots \quad \quad +2$	$c = \dots$ $= \dots$	$a = \dots$ $= \dots$	$b = \dots$ $= \dots$	$(\quad) (\quad)$
$2x^2 + x - 3$ $\downarrow \quad \quad \downarrow$ $2x \quad \quad +3$ $\dots \quad \quad \dots$	$c = \dots$ $= \dots$	$a = \dots$ $= \dots$	$b = \dots$ $= \dots$	$(\quad) (\quad)$
$8a^2 + 10a - 3$ $\downarrow \quad \quad \downarrow$ $4a \quad \quad -1$ $\dots \quad \quad \dots$	$c = \dots$ $= \dots$	$a = \dots$ $= \dots$	$b = \dots$ $= \dots$	$(\quad) (\quad)$

1. Aşağıda verilen cebirsel ifadeleri cebir karolarıyla modelleyerek çarpanlarına ayırınız.

• $2x^2 + 5x + 2$

• $x^2 + 7x + 12$

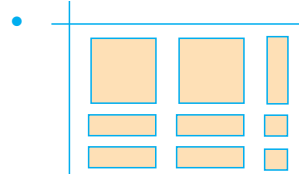
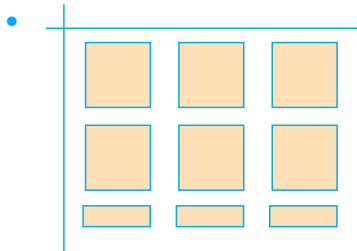
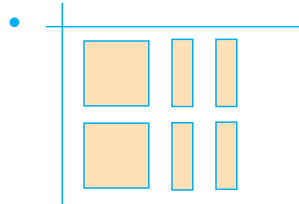
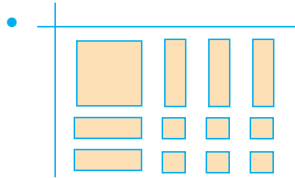
• $x^2 + 7x + 10$

• $9x^2 + 9x + 2$

2. Aşağıda cebir karoları kullanılarak çarpanlara ayrılmış cebirsel ifadeleri bulunuz.

3. Aşağıdaki ifadeleri çarpanlarına ayırınız.

• $x^2 - 8x + 15$

• $x^2 + 4x - 5$

• $x^2 + 5x + 6$

• $2x^2 + x - 3$

• $6x^2 - 7x - 3$

• $15x^2 - 2x - 1$

• $x^2 - 8x + 16$

• $x^2 - 5x + 6$

• $x^2 - 4x - 5$

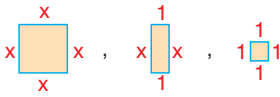
• $x^2 - 4x + 3$

• $2x^2 - x - 3$

• $2x^2 + x - 10$

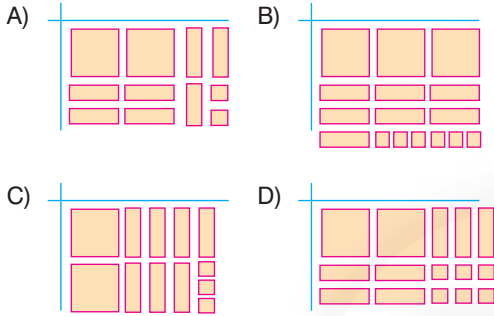
• $10x^2 + 13x - 3$

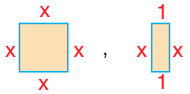
• $x^2 - 12x + 36$

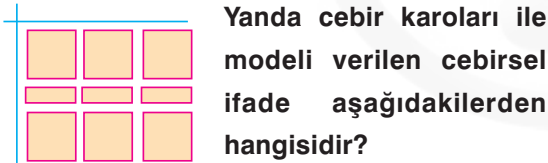
1.

Aşağıdaki modellerden hangisi

$2x^2 + 7x + 6$ ifadesinin yukarıdaki cebir karoları ile gösterimidir?

2. cebir karoları veriliyor.

- A) $6x + 3$ B) $6x^2 + 3x$
C) $3x^2 + 6x$ D) $3x^2 + 6x + 3$

3. Yanlızca cebir karoları kullanılarak yazılabilecek cebirsel ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) $x^2 + 6x + 9$ B) $x^2 + 3x$
C) x^2 D) $x^2 + 4x + 4$

4. $x^2 - 2x + 1$ cebirsel ifadesinin çarpanlarından biri a ise $x^2 - 2x + 1$ aşağıdakilerden hangisine eşit olabilir?

- A) $a + 5$ B) $a - 1$
C) $a^2 - 2$ D) a^2

5. $6x^2 + 11x + 4$ cebirsel ifadesi cebir karoları kullanılarak modellenirse kaç tane 1 br^2 lik cebir karosu kullanılması gerekir?

- A) 2 B) 4 C) 6 D) 11

6. Aşağıdaki cebirsel ifadelerden hangisinin çarpanlarından biri $(x + 3)$ tür?

- A) $x^2 - 2x - 3$ B) $x^2 + 2x + 3$
C) $x^2 + 2x - 3$ D) $x^2 + 9$

7. Aşağıdakilerden hangisi çarpanlarına ayrılamaz?

- A) $x^2 + 2x + 1$ B) $x^2 + 2x + 3$
C) $x^2 + 4x + 4$ D) $x^2 - 9$

8. $5x^2 + 4x - 1$ ifadesinin çarpanlarından biri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) $5x - 1$ B) $x - 1$
C) $5x + 1$ D) $x + 2$

9. $x^2 + ? + 49$ üç terimlisinin iki çarpanı da birbirine eşitse ? yerine aşağıdakilerden hangisi gelebilir?

- A) $7x$ B) 14 C) -14 D) $-14x$

10. $x^2 + 7x + 12$ ifadesinin çarpanlarından biri, $a \in \mathbb{Z}$ olmak üzere $x^2 + ax + 4$ ifadesinin de çarpanıysa a aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7

11. $3x^2 - 5x + 2$ ifadesinin çarpanlarının toplamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) $4x-3$ B) $3x-2$ C) $3x-3$ D) $2x-5$

12. $ax^2 + bx + c$ üç terimlisinin çarpanlarına ayrılmış hâli $(x-1)(x+3)$ ise bu ifadenin sabit terimi kaçtır?

- A) 3 B) -3 C) -4 D) -6

13. Aşağıdaki cebirsel ifadelerden hangisinin çarpanları $(2x - 1)$ ve $(x + 3)$ tür?

- A) $2x^2 - 5x - 3$ B) $2x^2 + 6x - 3$
C) $2x^2 + 5x - 3$ D) $3x^2 + 5x - 5$

14. m ve n birer gerçektek sayı olmak üzere

$$m - n = 7 \text{ ve } m \cdot n = 2 \text{ ise}$$

$m^2 + n^2$ toplamı kaçtır?

- A) 53 B) 49 C) 45 D) 41

15. Z sıfırdan farklı bir gerçektek sayı olmak üzere

$$z + \frac{1}{z} = 3 \text{ ise } z^2 + \frac{1}{z^2} \text{ toplamı kaçtır?}$$

- A) 9 B) 7 C) 5 D) 3